

Agjencia për Pronësi Industriale
Agencija za Industrijsku Svojину
Industrial Property Agency

Teknologjia e Informacionit dhe e Komunikimit dhe Pronësia Intelektuale

Përmbajtja

Përmbajtja	2
Shkurtesat	3
Hyrje	4
1. Teknologjia e Informacionit dhe Pronësia Intelektuale	5
1.2. Patentat	5
1.2. E drejta e autorit.....	7
1.3. Marka Tregtare.....	9
1.4. Dizajni Industrial.....	11
1.5. Sekretet Tregtar.....	12
2. Raste studimi	14
3. Mesazhe me rëndësi.....	18
4. Linqe me rëndësi.....	19

Shkurtesat

TIK	- Teknologjia e Informacionit dhe e Komunikimit
DPI	- Drejtat Pronësore Intelektuale
API	- Agjencia për Pronësi Industriale
OBZHE	- Organizata për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik
HZH	- Hulumtimi dhe Zhvillimi
MT	- Markat Tregtare
DI	- Dizajni industrial
ST	- Sekreti Tregtar

Hyrje

Sipas Organizatës për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik (OBZHE) teknologjia e informacionit dhe komunikimit (TIK) i referohet si llojeve të ndryshme të rrjeteve të komunikimit ashtu edhe teknologjive të përdorura në to. Përkatësisht, nënkupton të gjitha pajisjet, komponentët e rrjetit, aplikacionet dhe sistemet që të kombinuara lejojnë njerëzit dhe organizatat të ndërveprojnë në botën dixhitale.¹ Si interneti, rrjetet pa tela, telefoninë mobile, softuerët, rrjetet sociale e aplikacionet e tjera që mundësojnë komunikim të informacionit. Pra TIK-u është një sektor i gjerë dhe ka ndikim të fuqishëm në jetën tonë, komunikimi i cili bëhet përmes teknologjisë, qarkullimi i informacionit, blerjet e shitjet ne internet, janë vetëm disa nga format e përdorimit të TIK-ut. Për krijimin e produkteve të TIK-ut kërkohet shumë punë dhe angazhim i novatorëve e ndërmarrësve.

Sektori i TIK-ut është njëri ndër sektorët me zhvillim të shpejtë dhe mjaftë dinamik, kjo vërehet dhe në ekonominë e Kosovës. Në njërën anë TIK-u është mundësi e mirë për biznes në anën tjetër paraqitet si sfidë në kontekst të pronësisë intelektuale. Për këtë arsyeje është shumë me rëndësi që ndërmarrjet vendase, novatorët dhe të gjithë personat që punojnë në kuadër të të njëjtave të njohin të drejtat dhe obligimet që kanë në kuadër të zhvillimit të produkteve dhe shërbimeve të tyre, në kuadër të tregtimit të këtyre produkteve e deri në fazën shitjes së të njëjtave dhe ndërlidhja që behët me pronësinë intelektuale.

Përmes këtij materiali kemi për qëllim të bëjmë të njohura të Drejtat Pronësore Intelektuale (DPI) të cilat mund të përdoren për mbrojtjen e produkteve dhe shërbimeve në kuadër të sektorit të TIK-ut, dhe si këto të drejta mund të përdoren për tu zhvilluar bizneset e rritur inovacioni në këtë sektor. Mund të përdoren së bashku dy ose më shumë mekanizma mbrojtës (patentat, e drejta e autorit, markat tregtare, dizajni industrial e sekretet tregtare).

Qëllimi është, të ndikohet në sjelljen e subjekteve që punojnë në sektorët e industrive të identifikuar të prodhojnë dhe regjistrojnë të drejtat e DPI-së në fushat e tyre të veçanta, dhe në përgjithësi të respektojnë DPI-në dhe të shmangin kopjimin dhe falsifikimin. Me qëllim të rritet inovacioni dhe numri i objekteve të DPI-së të regjistruar në fushën e TIK-ut. Si dhe ngritja e ndërgjegjësimit të bartësve të të drejtave për të kërkuar mbrojtje ligjore. Duke ndikuar kështu në rritje të respektit të përgjithshëm për DPI dhe zbatimin më të mirë të tyre në Republikën e Kosovës.

¹ Lidhur me definicionin e TIK-ut shiko <https://www.techtarget.com/searchcio/definition/ICT-information-and-communications-technology-or-technologies>.

1. Teknologjia e Informacionit dhe Pronësia Intelektuale

1.2. Patentat

Mbrojtja me patentë është njëra ndër format e mbrojtjes për produktet e TIK-ut. TIK-u, është një nga sektorët më dinamik të ekonomisë moderne, ku bëhet një përdorim i gjerë i patentave për të siguruar mbrojtje të shpikjeve në këtë fushë. Patenta është e drejtë ekskluzive që jepet për një shpikje për një kohë të limituar. Shpikja mund të jetë një produkt ose një proces, që ofron një mënyrë të re për të bërë diçka, ose ofron një zgjidhje teknike të një problemi.

Produktet si telefoni mobil ose ora e mençur, kanë shumë funksione e përdorime, shumë shpikje që përdoren nga të njëjtat, të cilat janë të mbrojtura me shumë patenta që u takojnë shumë kompanive. Pra nga to shfrytëzohen shumë shpikje e secila nga to kryen një funksion, në aspekt që ofron një zgjidhje teknike të një problemi, disa shpikje e mundësojnë funksionimin e rrjetit të internetit, disa mundësojnë fotografi më të mira e disa zgjidhje të tjera të problemeve teknike. Secila shpikje ka rëndësinë e saj, dhe novacioni në këtë sektor është me rëndësi se secili novator mund të jap kontribut, në aspekt që mund të shpik një zgjidhje teknike për të zgjidhur një problem apo për të përmirësuar një funksion të telefonit apo orës të marrë si shembull. Pra shpikjet nuk janë të rëndësishme për nga aspekti ekonomik njëjtë, disa janë shumë të rëndësishme, disa më pak e disa nuk gjejnë farë shfrytëzim komercial edhe pse janë të patentuara.

Në këtë sektor inovacioni është komulativ, përkatësisht inovacionet e reja krijohen duke u bazuar në inovacionet e mëparshme, shpikësit bëjnë zhvillimin e teknologjisë së zhvilluar më herët nga të tjerët, me qëllim përdorimeve të reja në industri, megjithatë vetëm për shpikjet që janë risi, që përbajnë hap shpikës e që janë të zbatueshme në industri mund të patentohen.

Shpikja mund të patentohet nëse plotëson këto kushte sipas legjislacionit të Republikës së Kosovës, që përbën:

- **Risi** - Shpikja konsiderohet e re nëse nuk bën pjesë në njohuritë e mëparshme. Njohuria e më përparshme përbëhet prej gjithë asaj që i është vënë në dispozicion publikut në nivel botëror me anë të përshkrimit të shkruar ose gojor, përdorimit, ose në ndonjë mënyrë tjetër, para datës së dorëzimit të aplikimit për patentë;
- **Shkalla e risisë apo hap shpikës** - Shpikja konsiderohet se përmban shkallë të risisë nëse nuk është e njohur për personin me njohuri në atë fushë, duke marrë parasysh njohuritë e mëparshme; (që nënkupton shpikjet që përbëjnë përparim të vërtet teknologjik në krahasim me ato ekzistuese), dhe
- **Është e zbatueshme në industri** - Shpikja është e zbatueshme në industri nëse lënda e saj mund të prodhohet ose të përdoret në çdo lloj industrie, përfshirë edhe bujqësinë.

Pra është e domosdoshme që një ide novative të trajtohet si sekret nëse një ndërmarrje ose novator dëshiron të përvetësojë përfitime të mundshme tregtare nga ideja. Kjo për faktin se jo të gjitha idetë e qëndrueshme komerciale mund të patentohen ose do të patentohen, prandaj trajtimi i ideve si sekret tregtar parandalon humbjen e avantazhit konkurrues të kompanisë apo ndërmarrjes në sektorin e TIK-ut.

Patentat janë të drejta territoriale, vlejnë vetëm për shtetin ku janë regjistruar. Një shpikje duhet të jetë e patentuar në vendin tonë për të gëzuar mbrojtje. Ndërsa për mbrojtjen e shpikjes në një shtet tjetër duhet bërë regjistrimi në vendin përkatës.

Procedurat për patentim kërkojnë njohuri përkatëse të fushës të TIK, përkatësisht njohuri teknike lidhur me hartimin e kërkesave të patentës dhe ekspertizë ligjore, andaj është e këshillueshme të kërkonin ndihmë profesionale.

Ekziston mundësia e patentimit të shpikjes:

Kombëtare: Aplikimi për patentimin bëhet në API, për patentimin e në territorin e Republikës së Kosovës.

Evropiane: Zyra Evropiane për Patenta, nëse do të zhvilloni biznesin në disa vende të Evropës atëherë është më mirë të aplikoni për patentimin e shpikjes tuaj përmes këtij sistemi.

Sipas Sistemit Ndërkombëtar: Bazuar në Traktatin për Bashkëpunim për Patenta (PCT), ju mund të regjistroni patentën tuaj duke aplikuar në disa apo në të gjitha vendet që janë pjesë e këtij traktati. Por vlerësimi i patentshmërisë së shpikjes tuaj do të bëhet nga secila zyre për patenta në secilin shtet anëtarë, patenta do lëshohet nga secila zyre. Pra nuk nënkupton patentë ndërkombëtare, por vetëm sistem ndërkombëtar të regjistrimit. Por shtetasit e Kosovës, duhet të kenë një lidhje me vendin anëtarë që aplikojnë, të kenë vendbanimin apo selinë e biznesit në të njëjtin, pasi që Kosova nuk është anëtare e PCT.

Mbrojtja me patentë në Kosovë zgjatë 20 vite, duke filluar nga data e dorëzimit të aplikimit për patentë. Mirëpo, pas vitit të tretë çdo vit vijues paguhet taksa e mirëmbajtjes, nëse nuk paguhet kjo taksë në afatin e paraparë mbrojtja me patentë përfundon. Pas kalimit të afatit 20 vjeçar, shpikja bie në domenin publik dhe mund të përdoret lirshëm nga gjithkush.

Personi i cili e ka të drejtën e patentës, mund të ndalojë të gjithë të tjerët të përdorin, krijojnë, shesin, ose importojnë teknologjinë që mbrohet me atë patentë. Pra, ai ka mundësinë të shes, tregtoj ose licencoj teknologjinë për personat apo ndërmarrjet e tjera që dëshirojnë të përdorin. Patentat në sektorin e TIK-ut përdoren edhe si mundësi për tu futur në marrëveshje licencimi me konkurrentët, duke bërë shkëmbimin e licencave e teknologjisë.

Këshillohet dhe është shumë i rëndësishëm për novatorët e bizneset që të shikojnë e qasen në platformat ku janë publikuar patentat e të drejtat e tjera pronësore intelektuale me qëllim të njohjes së trendëve më të reja të novacionit e zhvillimit në fushën përkatës dhe inspirimit. Me të drejtë thuhet nganjëherë që data-bazat e patentave zbulojnë më shumë informacion teknik dhe shkencor sesa publikimet akademike.

Për të kërkuar shpikjet e patentuara në industrinë përkatëse mund të hulumtoni në data-bazat:

Agjencia për Pronësi Industriale e Republikës së Kosovës: [http://213.163.122.85/wopublish-search/public/patents?0&query=*.:](http://213.163.122.85/wopublish-search/public/patents?0&query=*.)

Organizata Botërore e Pronësisë Intelektuale: <https://ipportal.wipo.int/dashboard>

Zyra Evropiane e Patentave: <https://worldwide.espacenet.com/>

Zyra për patenta dhe Marka tregtare e SHBA-së:

<https://patft.uspto.gov/netathtml/PTO/search-bool.html>

Përparësitë e mbrojtjes me patentë:

- siguron të drejtë ekskluzive dhe mbron shpikjen edhe nëse dikush tjetër ka arritur në të njëjtën shpikje në mënyrë të pavarur;
- siguron kompanisë vlerë tregu, veçanërisht nëse një kompani ka shpikje të patentuara që janë të rëndësishme ose themelore për funksionimin e një lloji teknologjie;
- informacioni për patentën mund të përdoret më tej nga novatorët për të përmirësuar inovacionin, kështu që është burim i mirë informacioni;
- portofoli i patentave mund të përdoret si aktiv për të rritur vlerën e kompanisë, ose si aktiv për të lidhur marrëveshje bashkëpunimi.

Mbrojtja me patentë për programet kompjuterike

Programet kompjuterike, janë të përjashtuar nga mbrojtja me patentë pasi që si të tilla nuk konsiderohen si të patentueshme. Megjithatë, është e mundur në kushte specifike të bëhet patentimi për një shpikje të implementuar në kompjuter, ku një problem teknik zgjidhet në mënyrë të re dhe përmban hap shpikës. Një shpikje e implementuar në kompjuter, është ajo që përfshin përdorimin e një kompjuteri, rrjeti kompjuterik ose aparatësh të tjera të programueshme, ku një ose më shumë veçori të saj realizohen tërësisht ose pjesërisht me anë të një programi kompjuterik.²

Duhet pas kujdes edhe në sektorin e TIK, se edhe pse patenta është shumë të rëndësishme për zgjidhje novative dhe e teknologjisë së lartë. Patentimi mund të rezultojë në zbulimin e hershëm të informacionit strategjik, i cili është lehtësisht i qasshëm nga palët e treta, të cilët mund të përmirësojnë në mënyrë të rastësishme inovacionin, duke e bërë kështu mbrojtjen e patentës të pavlefshme për nga aspekti ekonomik. Prandaj, kur përfshihen zgjidhje intensive softuerike, mbështetja në mbrojtjen që siguron e drejta e autorit është shumë me rëndësi sidomos për sektorin e TIK.

1.2. E drejta e autorit

Mbrojtja me të drejtën e autorit është formë e mbrojtjes së produkteve të TIK-ut. E drejta e autorit, mbron veprat origjinale si tekstet, imazhet, muzikën, veprat artistike, vizatimet, softuerin, nga shfrytëzimi nga çdo person tjetër përveç autorit. Mbrojtja me të drejtën e autorit është automatike, përkatësisht nga momenti që krijohet vepra fitohet edhe mbrojtja, pa pas nevojë asnjë regjistrim apo plotësim i ndonjë kushti administrativ. Kjo mbrojtjeje zgjatë gjatë tërë jetës së autorit dhe 70 vjet pas vdekjes së tij.

E drejta e autorit përmban të drejta ekonomike dhe morale, të cilat i takojnë autorit në lidhje me veprën e krijuar. Të drejtat ekonomike janë të drejta që ndërlidhen me shfrytëzimin ekonomik të veprës, përkatësisht i japin mundësi autorit që veprën ta jep në shfrytëzim, ta shes apo të jep licencë për shfrytëzim. Të drejtat morale, janë të drejta që mbrojnë personalitetin dhe nderin e autorit.

² Udhëzuesi për ekzaminim i Zyrës Evropiane për Patenta, Guidelines for Examination <https://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/guidelines/e/> së fundi i qasur me 13.06.2022

Si shembull mund të marrim një aplikacion i vetëm që mund përbëhet nga kodi i softuerit, teksti, grafika dhe muzika, materiale që mbrohen me DPI, përkatësisht me të drejtën e autorit.

Në momentin që krijohet një softuer i ri, ai mbrohet nga e drejta e autorit si një vepër letrare origjinale. Kodi i softuerit në Republikën e Kosovës mbrohet në momentin që krijohet, me kusht që të jetë krijim intelektual i vet autorit, dhe që nuk është kopje.

Mbrojtja e softuerit me të drejtën e autorit

Çfarë mbron e drejta e autorit tek softueri?
Mbrohet kodi – çdo formë e shprehur e tij
Nuk mbrohet funksionaliteti i softuerit
Nuk mbrohet gjuhët e kompjuterit dhe ndërfaqja grafike

E drejta e autorit mbron edhe materialet e publikuara që shoqërojnë softuerin si dokumentacioni për përdoruesit, përmbajtja e faqes në internet dhe ndërfaqet e përdoruesve të softuerit të cilat janë në formën e tekstit origjinal, imazheve dhe paraqitjes.

E drejta e autorit i mundëson zotëruesit të së drejtës së autorit të ushtrorë kontroll mbi atë që përdoruesit mund dhe nuk mund të bëjnë me softuerin. Kjo zakonisht shprehet në kushtet e marrëveshjes së licencës me përdoruesin e softuerit.

Softueri me burim të hapur (Open Source) dhe kujdes përdorimit të tij gjatë krijimi të softuerit tuaj

Në pjesën e mbrojtjes me të drejtën e autorit, u tha që se softueri mund të mbrohet me të drejtën të autorit nëse është krijim intelektual origjinal. Nëse krijoni një softuer origjinal për të cilin jeni autori, atëherë jeni pronar i vetëm i tij dhe mund ta licenconi të njëjtin ashtu siç vendosni.

Nëse kompani A, ka krijuar një softuer, dhe për krijimin e të njëjtit ka përdorur softuer të hapur (Open Source), dhe e njëjta dëshiron të licencoj këtë softuer atëherë është shumë me rëndësi, që para se ta bëjë këtë, të largoj softuerin “open source” nga softueri i saj.

Pasi që, kur bëhet blerja e softuerit shembull nga kompani B, e njëjta mund të bëjë një auditim dhe të gjejë që në softuerin e kompanisë A është i përfshirë softuer me burim të hapur, dhe në bazë të licencës së përdorimit të softuerit të hapur është e përcaktuar se kodi burimor duhet ti jepet kujt që kërkon atë. Andaj, kompania A mund të humb shumë, pasi që kompania B, mund të ketë të drejtën që të kërkoj kodin burimor pa asnjë kompensim.

Ajo çfarë duhet të keni kujdes është, nëse krijoni një softuer tuaj origjinal, dhe nëse i njëjti përfshinë softuer me burim të hapur, në këtë rast do të aplikohet licenca ose dispozita e softuerit të hapur edhe për softuerin tuaj, sipas së cilës “i gjithë softueri i rregulluar nga kjo marrëveshje është falas dhe kodi i tij burimor (e drejta për ta përdorur atë dhe për të krijuar vepra të prejardhura prej saj) duhet t’i dorëzohet kujt që mund ta kërkojë atë”.

Të drejtat nga e drejta e autorit

Pronari i të drejtës së autorit, sipas legjislacionit mbi të drejtën e autorit ka këto të drejta ekskluzive, të:

- bëjë kopje të veprës;
- publikoj veprën;
- komunikoj veprën për publikun
- të bëjë përshtatje të veprës;
- të hyjë në një marrëveshje komerciale për qiradhënien e veprës,
- licencon të tjerët për të bërë ndonjë nga veprimet e mësipërme.

Shkelja e të drejtës së autorit ndodhë kur një person bënë riprodhimin apo kopjimin, përshtatjen apo komunikimin e saj, pa licencë apo autorizimin e bartësit të drejtës së autorit. Shkelje të drejtës së autorit përbën edhe shitja apo importimi i kopjeve të paautorizuara nga mbajtësi i të drejtës me qëllim shitjeje.

Përdorimi i masave teknologjike të mbrojtjes dhe produktet e TIK-ut

Produktet e TIK-ut janë lehtë të kopjueshme, për këtë arsyeje këshillohet përdorimi i masave teknologjike mbrojtëse për mbrojtjen e softuerit nga kopjimi, apo vendosja e kodit që parandalon kopjimin. Masat teknologjike gëzojnë mbrojtje edhe me ligjin në fuqi për të drejtën e autorit në vendin tonë.

1.3. Marka Tregtare

Është shumë me rëndësi që të krijohet një identitet për produktet apo shërbimet e TIK-ut, duke pas parasysh që konkurrenca është e fortë, duhet që produktet të dallohen në treg, me qëllim të suksesit biznesor, e kjo mund të arrihet duke u përcaktuar për një logo apo shenjë të përshtatshme për tu dalluar nga konsumatorët.

Konsumatorët e ndërlidhin markën tregtare me cilësinë dhe kualitetin e produkteve dhe shërbimeve, kjo është njëra ndër funksionet e markës tregtare, për të u dhënë konsumatorëve një lidhje me markën tregtare dhe brendin përkatës. Pra, markat tregtare mund të përdorën për të krijuar një identitet për produktet edhe në industrinë e TIK-ut.

MT janë të rëndësishme sepse ofrojnë mbrojtjeje, shembull edhe pasi të kalon mbrojtja e fituar me patentë, marka tregtare i ndihmon kompanitë të ruajnë reputacionin e fituar me patentë, dhe të vazhdoj të siguroj të hyra për një kohë të gjatë. Përkatësisht mund të sigurojnë mbrojtje të përhershme, deri sa bëhet mirëmbajtja e të drejtave dhe pagesa e taksës përkatëse çdo dhjetë vite pas regjistrimit.

Marka tregtare është një shenjë apo simbol që dallon shërbimet apo produktet e një ndërmarrje nga një ndërmarrje tjetër. Përkatësisht marka mund të jetë një shenjë, simbol apo dizajn që dallon dhe identifikon shërbimet apo produktet e një ndërmarrje.

Konsumatorët do të lidhen dhe mbajnë mend produktet duke mbajtur në mend MT. Gjithashtu sigurohen investimet tuaja nëse ju bëni reklamim apo vendosje të produkteve për shitje në pikat e shitjes, pasi që konsumatorët do të njohin brendin tuaj. Kështu ju ndërtoni imazhin e ndërmarrjes tuaj, e krijimin e brendit tuaj. Marka tregtare duhet të përdoret së bashku me një

strategji të marketingut, e cila bazohet në kërkesat dhe preferencat e konsumatorëve, përmes së cilës synohet rritja e vlerës së produkteve dhe shërbimeve të dhëna në sektorin e TIK-ut.

Disa marka tregtare të regjistruara në Kosovë për produkte apo shërbime të TIK-ut:

IBM Corporation

APPLE

Word

Apple Inc.

Samsung Electronics Co.

Kohëve të fundit si marka regjistrohen edhe shenjat tre-dimensionale duke përfshirë formën e mallrave, paketimin e tyre, shenjat e ngjyrës, qoftë si ngjyra abstrakte të vetme ose si kombinime; hologramet e deri tek shenjat e lëvizjes ose multimediale; e shenja të tjera

Në kuadër të strategjisë biznesore, është e këshillueshme të bëhet regjistrimi i markës tregtare para se të bëhet plasimi i produktit në treg, ose së paku të bëhet aplikimi për regjistrim. Megjithatë, është me rëndësi që të bëhet një kërkim i paraprak dhe të shikohet nëse marka përkatëse është apo nuk është në konflikt me një markë të regjistruar më parë.

Markat e regjistruar në Kosovë mund të kërkohen në faqen e API-së, në linkun: <http://213.163.122.85/wopublish-search/public/trademarks?17&query=OFCO:KS>

Me rëndësi të kujtohet çdo herë se të drejtat nga marka tregtare janë të drejta territoriale, një markë tregtare e regjistruar në Kosovë vlen vetëm për territorin e Kosovës. Pra parimi i territorialitetit vlen si për të drejtat e tjera pronësore intelektuale. Nuk ekziston markë tregtare ndërkombëtare, edhe pse ekziston një sistem ndërkombëtar i regjistrimit të markave tregtare.

Nëse një subjekt apo person nga vendi ynë kërkon të këtë mbrojtje për markat tregtare, subjekti duhet të bëjë regjistrimin e markës apo brendit në shtetet në të cilat dëshiron mbrojtjeje.

Ekziston mundësia e regjistrimit të një marke tregtare:

Kombëtare: Aplikimi për regjistrim bëhet në API, për regjistrim në territorin e Republikës së Kosovës.

Markë tregtare Evropiane: EUTM që ofron mbrojtje në tërë Bashkimin Evropian. Nëse do të zhvilloini Biznesin në disa vende të BE-së atëherë është më mirë të aplikoni për regjistrim për një markë për Bashkimin Evropian.

Sipas Sistemit Ndërkombëtar të Madridit: Mund të aplikoni në një vend anëtar të këtij sistemi dhe të kërkonti mbrojtje për vendet që dëshironi të bëni biznes. Kosova nuk është anëtare e sistemit, por mund të aplikohet në një vend anëtar, nëse keni një lidhje me të, si shembull keni biznesin, një seli të tij, etj.

Kur bëhet aplikimi për regjistrimin e markës tregtare për sektorin TIK-ut duhet të zgjidhen produktet apo shërbimet sipas Klasifikimit të Nicës në klasat përkatëse. Produktet dhe shërbimet janë të ndara në klasa, përkatësisht 34 klasë janë të produkteve dhe 16 klasë për shërbime.

1.4. Dizajni Industrial

Të drejtat nga dizajni përdoren për të mbrojtur dukjen e një produkti ose një pjesë të tij. Dizajni industrial mund të përbëhet nga veçorit apo karakteristikat tredimensionale apo dy dimensionale të një produkti, varësisht nëse paraqitet si formë e një produkti, ose si model, vija e linja, tekstura apo material i vet produktit ose zbulurimet e tij.

Dizajni industrial (DI) konsiderohet si një ndër format e mbrojtjes së produkteve të TIK-ut, për faktin se me regjistrimin e dizajnit industrial mund të parandalohen palët e treta dhe konkurrentët të kopjojnë e dhe përdorin dizajnët e tyre. Shumë produkte nga industria e TIK kanë dizajnë me një estetikë e karakteristika të veçanta e individuale, e që janë shumë atraktive pikërisht për shkak të punës së dizajnerëve e kreatorëve të tyre.

DI ka në qendër të mbrojtjes dukjen e produktit, e dukja e pamja e jashtme e produkteve ka rëndësi edhe për produktet e TIK-ut, për shitjen e fitimin e tregut e konsumatorëve. Dizajni e bënë produktin atraktiv e të kërkueshëm, e tërheqja estetike dhe vizuale ndikojnë në konsumatorët kur zgjedhin një produkt nga një tjetër.

Përdorimi i DI në industrinë e TIK-ut është mjaftë i madh, kompanitë bëjnë mbrojtjen me dizajn ë mjeteve të komunikimit, mjeteve për procesimin e të dhënave, telefonave, llaptopëve, nstrumenteve, aparaturave, orëve të mençura e shumë produkteve tjera, të cilat konsiderojnë se janë të rëndësishme për të siguruar që konkurrenca mos ti kopjoj. Aplikimi për regjistrim këshillohet të bëhet si për tërë produktin, por edhe pjesë të tij nëse si të tilla kanë karakter individual apo mund të kopjohen nga konkurrenca edhe pjesërisht.

Kompanitë e TIK-ut, ashtu si edhe pritet bëjnë aplikim për regjistrimit të dizajnëve të tyre shumë më herët se të vendosin produktet në treg, sidomos për produktet e tyre të cilat janë të popullarizuara.

Pra edhe me rastin e përcaktimit për mbrojtje me DI, duhet vlerësuar se cilat produkte mund të regjistrohen, kjo sidomos për NVM, të cilat kanë më pak resurse. DI janë një të rëndësishëm edhe për Industrinë e TIK-ut, për faktin se mund të janë element i rëndësishëm i brendit, pasi që DI kontribuon edhe në mbrojtjen e brendit të ndërmarrjes.

Për mbrojtje me DI industrial duhet të plotësohen disa kushte, përkatësisht dizajni duhet të jetë:

I ri - dizajni konsiderohet i ri nëse nuk iu është zbuluar publikut asnjëherë më parë. Përkatësisht, nuk është identik me asnjë dizajn të vënë në dispozicion të publikut para datës së aplikimit për regjistrimin e dizajnit, ndërsa nëse është kërkuar e drejta e përparësisë, para datës së pranuar të përparësisë;

Me karakter individual - dizajni ka karakter individual nëse përshtypja e përgjithshme e krijuar nga dizajni ndryshon nga përshtypja e përgjithshme e krijuar nga dizajnet e vëna më herët në dispozicion, pra duhet vlerësohet përshtypja që krijon dizajni. Sipas nenit 7 të Ligjit mbi dizajnet të vendit tonë, për vlerësimin e karakterit individual, duhet të merret parasysh shkalla e lirisë së dizajnuesit në krijimin e dizajnit;

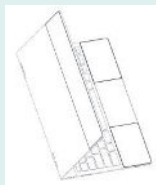
Të mos jetë funksional – karakteristikat e dizajnit që diktohen nga një funksioni teknik nuk mund të mbrohen; dhe

Të mos jetë në kundërshtim me interesin publik dhe moralin.

Dizajnë të regjistruara :

Emporia Telecom,

Google LLC

Apple Inc. Iphone

Dizajni sikurse markat tregtare vlen vetëm për shtetet në të cilat është regjistruar. Është shume e rëndësishme që dizajnerët dhe ndërmarrësit të kenë një strategji se në cilat vende do të bëhet aplikimi për regjistrim.

Ekziston mundësia e regjistrimit të Dizajnit Industrial:

Kombëtar: Aplikimi për regjistrim bëhet në API, për regjistrim në territorin e Republikës së Kosovës, ose në një shtet të caktuar.

Evropian: Zyra për Pronësi Intelektuale e BE-së, që ofron mbrojtje në tërë Bashkimin Evropian. Nëse do të zhvilloni Biznesin në disa vende të BE-së atëherë është më mirë të aplikoni për regjistrimin e një Dizajni të Bashkimit Evropian. Në BE është i njohur edhe Dizajni i paregjistruar, ky përfitohet mbrojtjeje për (3) vjet nga data kur dizajni është vënë në dispozicion të publikut.

Sipas Sistemit Ndërkombëtar të Hagës: Mund të aplikoni në një vend anëtar të këtij sistemi dhe të kërkonti mbrojtje për vendet që dëshironi të bëni biznes. Por shtetasit e Kosovës, duhet të kenë një lidhje me vendin që aplikojnë, të kenë vendbanimin apo selinë e biznesit, pasi vendi ynë nuk është shtet anëtar i sistemit të Hagës.

Sipas legjislacionit në fuqi në Republikën e Kosovës, DI mbrohet për një periudhë pesë (5) vjeçare, duke llogaritur nga data e paraqitjes së aplikacionit. Kohëzgjatja mund të vazhdohet për më së shumti 4 periudha shtesë prej pesë (5) vitesh, deri në deri në maksimum 25 vjet. Pas kalimit kësaj periudhe 25 vjeçare apo nëse tarifat e rinovimit nuk paguhen në fund të çdo periudhe 5-vjeçare, DI bie në domenin publik dhe mund të përdoret lirshëm nga kushdo

1.5. Sekret i Tregtar

Sekretet tregtare (ST) janë informatat e konfidenciale të cilat kanë rëndësi komerciale për bizneset deri sa mbahen sekret. Kompanitë përdorin ST për të mbrojtur informacionin teknologjik dhe të biznesit të tyre.

Çdo informacion mund të konsiderohet si sekret tregtar i cili përdoret në industrinë TIK-ut, si softueri (kodi burimor), programet kompjuterike, informacionet e ndryshme teknike, proceset

e inovacioneve teknologjike, informacioni për procese dhe teknologjinë, të dhënat nga hulumtimi, metoda të bërit biznes, strategjia e marketingut e të tjera.

Informacioni mbrohet si ST, deri sa të ruhet si i tillë. Përkatësisht është informacion i cili ka vlerë tregtare dhe iu siguron kompanive avantazh konkurrues në treg. Njëri ndër shembujt më të bujshëm të sekretit tregtar konsiderohet receta e Coca-Cola, e mbajtur si i tillë nga viti 1919, apo receta e përgatitjes së KFC-së, e të tjera raste. Pra tregon se sa i rëndësishëm është informacioni si ST, nëse ka vlerë komerciale dhe gjen aplikim komercial dhe ruhet si sekret.

Sipas legjislacionit të Republikës së Kosovës [Ligji Nr. 08 L-076 për Mbrojtjen e Sekreteve Tregtare](#), i miratuar së fundi, në fuqi nga 15 Qershori 2022, sekretit tregtar është informacion, fshetësi në kuptimin që nuk është përgjithësisht ose lehtësisht i qasshëm për personat brenda qarqeve që zakonisht merren me llojin e informatës në fjalë, dhe që ka vlerë tregtare sepse është sekret dhe personi që e kontrollon merr masa për ta mbajtur atë sekret.

Në industrinë e TIK-ut si ST shembull mund të ruhet kodi burimor i softuerit, apo një program kompjuterik që ka vlerë për kompaninë për një proces apo për kryerjen e një pune të caktuar, dhe ruhet si i tillë. Por edhe çdo teknologji tjetër e cila konsiderohet që në rast të patentimit mund ti siguroj konkurruesve informacion e të u ndihmoj që të bëjnë përmirësime të shpejta në shpikjen që do të patentohet, në këtë mënyrë i humb vlerën shpikjes së patentuar.

Mbrojtja me ST është me e dobët, për faktin së nëse informacioni bëhet publik, i njëjti humb mbrojtjen. Pra mbrojtja zgjatë deri mbahet si sekret apo deri sa konkurrentët nuk zhvillojnë një novacion të njëjtë në mënyrë të pavarur, apo duke analizuar produktet dhe shërbimet e kompanisë tuaj e të arrijnë të gjejnë shembull se si ju kryeni një proces apo veprim teknologjik. ST mund të jenë edhe cak i sulmeve kibernetike, sidomos të ST të cilat përdoren në TIK.

ST nuk ka nevojë të regjistrohet, por mbrohet për sa kohë që mbahet sekret. Për këtë arsyeje është me rëndësi që biznesi apo kompania të merr masa për mbrojtjen e informacionit që e konsideroni si të rëndësishëm si sekret tregtar. ST duhet të mos jetë i qasshëm lehtësisht as edhe nga punëtorët e vet kompanisë, përveç atyre të cilët e kontrollojnë atë.

Që një informacion të klasifikohet si sekret tregtar duhet që të plotësohen këto kushte:

Të ruhet sekret

Të ketë vlerë komerciale, dhe

Të janë marrë masa për ruajtjen sekret të tij.

Ruajtja e ST si sekret dhe konfidencial është sfidë, sidomos në sektorin e TIK-ut, pasi që i tërë informacioni është në formë të dhënave digjitale apo lehtë të transmetueshëm, për këtë arsyeje është e këshillueshme të merren masa:

Masa organizuese - në kuadër të kompanisë, duke trajnuar punëtorët sidomos ata që merren me informatën në fjalë për ta ruajtur si sekret;

Masa teknologjike – përdorimi i teknologjisë së enkriptuar, vërtetimin e autenticitetit për qasje, fjalëkalime të ndryshme, për të ruajtur informacionin e klasifikuar si sekret tregtar.

Masa ligjore – duke nënshkruar marrëveshje mos zbulimi me punëtorët që kanë qasje në informacionin që është i klasifikuar si ST dhe gjatë bashkëpunimit me kompanitë e tjera.

Në bashkëpunimin biznesor është me rëndësi të vendosni klauzola kontraktore në formë të Marrëveshjes së Mos-Zbulimit të Informacionit (NDA), duke identifikuar se cili informacion është “informacion si sekret” dhe për çfarë qëllimi mund të përdoret i njëjti, se cilët persona mund të kenë qasje nga pala tjetër në të, dhe cili do të jetë kompensimi i dëmit në rast të zbulimit të këtij informacioni. Në NDA është me rëndësi të vendosni edhe ligjin dhe juridiksionin që aplikohet në rast kontesti, nëse hyni në marrëveshje me persona të huaj.

Është e këshillueshme të mbrohen si ST edhe shpikjet nëse konsiderohet se ato mund të mbahen sekret për një periudhë më të gjatë se 20 vjet, aq sa është mbrojtja me patentë.

Shembulli i Coca-Cola, tregon se si kompania shfrytëzon sekretin tregtar të recetës për më shumë se një shekull, këtë mbrojtje aq e gjatë nuk ta gëzonte me asnjë të drejtë tjetër pronësore intelektuale. Edhe pse duhet pas kujdes nëse një shpikje mund lehtë të kundërprojektohet apo të kuptohet se si funksionon, është më me rëndësi që ajo shpikje të patentohet. Sepse nëse një kompani tjetër do të dilte me të njëjtën shpikje, ata mund ta patentonin atë dhe mbajtësi i ST nuk mund të bënte asgjë.

2. Raste studimi

2.1. Një strategji e Pronësisë Intelektuale për sukses³

Duke punuar si inxhinier në laboratorin e hulumtimit dhe zhvillimit (H&ZH) të Gran Tierra Energy Inc. në vitin 1979, Perantonio Salvador kuptoi shpejt potencialin e madh të hulumtimit dhe zhvillimit në industritë në zhvillim të shkencës kompjuterike dhe teknologjisë elektronike. Duke pranuar se ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (SME) në përgjithësi u mungonin burimet e brendshme për kërkim dhe zhvillim në këto fusha, ai themeloi Eidon Ricerca Sviluppo Documentazione S.P.A. (Eidon), një kompani private dhe e pavarur kërkimore inxhinierike dhe kontraktuale në Italinë verilindore, për të ofruar mbështetje teknologjike të fundit për inovacionin e produkteve dhe proceseve.

I njohur nga Ministria Italiane e Universiteteve dhe Kërkimeve (MIUR) si një laborator shumë i kualifikuar në fushën e informacionit dhe teknologjive elektronike, Eidon ishte një nga qendrat e para në Itali që u ofroi kompanive të tjera inovacion përmes kontraktimit të kërkimit dhe zhvillimit. Specializimi kryesor i Eidon është në projektimin, zbatimin dhe integrimin e sistemeve të vizionit për automatizimin industrial dhe instrumentet laboratorike.

Hulumtimi dhe Zhvillimi (H&ZH)

Thelbi i biznesit të Eidon janë aktivitetet e tij H&Zh, të cilat janë gjithmonë specifike për projektin. Nëpërmjet testimit të fizibilitetit, analizave teknike dhe kosto-efektive, performancës së lartë dhe zbatimit të shpejtë dhe përshtatjes së zgjidhjeve ekzistuese për zgjidhjen e problemeve, Eidon është bërë një qendër e vetme për nevojat e klientëve të tyre për softuerin dhe sistemin e hulumtimit dhe zhvillimit.

Evolucioni i shpejtë teknologjik dhe mjedisi dinamik dhe konkurrues i kërkimit të aplikuar në sektorin e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK) do të thotë që numri i problemeve që klientët sjellin në Eidon është gjithmonë më i lartë se numri i zgjidhjeve

³ Rasti i studimit është marrë nga faqja e internetit të Organizatës Botërore të Pronësisë Intelektuale OBPI në Anglisht WIPO, sipas kushteve të përdorimit të materialeve të WIPO. Rasti është përkthyer dhe përshtatur, ndryshime janë bërë në materialin original të prezantuar në linkun <https://www.wipo.int/ipadvantage/en/details.jsp?id=2556>, qasur së fundi me datën 22.06.2022.

teknologjike të disponueshme. I konsideruar si vendimtar për suksesin e tij, Eidon monitoron vazhdimisht ndryshimet dhe avancimet teknologjike që mund të jenë kritike për konkurrencën e tij përmes një grupi joformal profesionistësh.

Informacioni konfidencial

Mbajtja konfidenciale e informacionit të biznesit dhe kërkimit midis Eidon dhe klientëve të saj siguron që palët e treta nuk do të kenë qasje në asnjë sekret tregtar ose pronë të re intelektuale (PI) që mund të rezultojë nga kontrata e kërkimit. Kjo zvogëlon rreziqet e shkeljes dhe zbulimit të hershëm të teknologjive të reja.

Menaxhimi i IP

Duke qenë një firmë kërkimore e jashtme, Eidon shpesh ballafaqohet me dilemën se si të menaxhojë DPI-të e reja të marrë përmes kontratave të saj, duke marrë në të njëjtën kohë parasysh kërkesat e klientëve të saj. Shpesh, interesat e klientëve dhe qendrave të H&Zh nuk janë të njëjta kur bëhet fjalë për njohuritë e patentueshme të krijuara brenda një projekti. Konsumatori dëshiron të drejtën ekskluzive të shfrytëzimit, ndërsa organizata H&Zh dëshiron të përdorë njohuritë e fituara për zhvillim të mëtejshëm. Duke pranuar këtë dilemë, Eidon ka miratuar një strategji kompromisi që përdor një përzjerje interesante të mjeteve të ndryshme, e kombinuar me ruajtjen e integritetit të informacionit konfidencial, kjo strategji mbron interesat thelbësore të të dyja palëve dhe bazohet në elementët e mëposhtëm:

Njohja e të drejtave të pronësisë intelektuale (IPR) të Eidon-it në teknologjinë bazë

Njohja e DPI të Eidon-it në teknologjinë bazë të përdorur gjatë rrjedhës së një kontrate i lejon Eidon-it të përdorë DPI-të e fituar përmes kërkimit për të zhvilluar teknologji dhe zgjidhje të reja dhe t'i përdorë ato për projekte të tjera Kërkimore dhe Zhvillimore. Kjo i mundëson Eidon-it t'u ofrojë klientëve të tij zgjidhjet më të gjera të mundshme në kohën më të shkurtër të mundshme, duke e ndihmuar atë të ruajë avantazhin e tij konkurrues.

Njohja e dëshirës së mundshme të klientit për të siguruar DPI në një aplikacion specifik

Marrja në konsideratë ndaj DPI-ve të klientit zbut çdo çështje gjyqësore të mundshme nga klienti në të ardhmen, dhe gjithashtu ofron mundësi të ardhshme të ndër-licencimit dhe Kërkim dhe Zhvillimin.

Të Drejtat Pronësore Intelektuale – DPI

Markat tregtare - Që nga themelimi i tij, Eidon ka përdorur mbrojtjen e markës tregtare për të krijuar një identitet të fortë korporativ dhe një imazh të jashtëm të fortë. Një aplikim për markë tregtare është regjistruar për emrin dhe logon e Eidon në Itali me Ufficio Italiano Brevetti e Marchi (UIBM).

Patentat - Eidon ka paraqitur aplikime për patentë në shumë vende pranë Zyrës Evropiane të Patentave (EPO) në shumë vende me mbrojtjen e sistemeve origjinale që rezultojnë nga kontrata të ndryshme Kërkim dhe Zhvillim të kryera në bashkëpunim me partnerë industrialë.

E drejta e autorit- Softueri original i Eidon mbrohet nga e drejta e autorit. Të drejtat e qasje në softuer, të bazuara zakonisht në një model licence ekskluzive, zakonisht nuk përfshijnë qasjen në kodin burimor, i cili mund të jepet vetëm në raste të jashtëzakonshme dhe mund t'i nënshtrohet marrëveshjeve të veçanta. Zgjidhjet e tjera intensive softuerike mbrohen gjithashtu nga e drejta e autorit.

Partneritetet dhe Rezultatet e biznesit

Aktivitetet e Eidon zakonisht kryhen ose brenda ose në bashkëpunim me universitetet dhe qendrat e tjera kërkimore dhe partnerët. Eidon gjithashtu përdor këtë rrjet për të punuar me partnerët e tij dhe për të ofruar shërbime konsulence dhe kërkimore për të mbështetur inovacionin dhe zhvillimin teknologjik në SME-të rajonale.

Nëpërmjet strategjisë së tij të menaxhimit të DPI, Eidon ka qenë në gjendje të zgjerohet në një kompani lider dhe të respektojë kërkimore për kontrata inxhinierike në Itali me shtrirje globale. Duke filluar nga i vogël, Eidon tani ka zhvilluar më shumë se 250 kontrata kërkimore të financuara në nivel kombëtar dhe mbi një duzinë kërkimesh dhe transferime teknologjike evropiane në mbi tridhjetë sektorë të ndryshëm prodhimi.

Rritja përmes një strategjie të fortë IP

Eidon është një shembull i shkëlqyer i përdorimit të një strategjie të fortë DPI për të lehtësuar rritjen. Nëpërmjet kërkimit të tij, Eidon mund të fitojë të DPI për teknologjitë në të cilat mund të mos ketë pasur qasje pa kontrata me klientët. IP e re më pas mund të përdoret për të hyrë në tregje të reja, përmes të cilave Eidon mund të ketë mundësinë të sigurojë kontrata të reja dhe më pas të zhvillojë teknologji të reja dhe IP. Zgjidhja e Eidon sjell me vete edhe shumë mundësi ndër-licensimi me klientët e saj.

2.2. Si të ngjitemi në një mal me një mendim në një kohë⁴

Cyberkinetics Neurotechnology Systems Inc. (CNS) ishte një laborator hulumtimi me bazë në Foxborough, Massachusetts, në SHBA. Ai u bashkëthemelua nga John Donoghue, një neurolog shkencëtar, me dëshirën e pionierëve për të zbuluar se si mendimet në tru përkthehen në veprim. Qëllimet kryesore të kompanisë ishin të krijonte produkte softuerike novative që mund të përdoreshin për të përmirësuar cilësinë e jetës së njerëzve me dëmtim të rëndë motorik.

Shpikja

Inovacioni kryesor i industrisë së CNS ishte një ndërlidhje e jashtëzakonshme tru-kompjuter (BCI) e quajtur Sistemi i Ndërlidhjes Nervore BrainGate (BrainGate). BrainGate - dhe pasardhësi i tij, BrainGate2 - është një pajisje që lexon sinjalet nervore të transmetuara nga truri i një personi me aftësi të kufizuara, duke i lejuar përdoruesit të kontrollojë një pikë dhe të klikojë kursorin e kompjuterit dhe të bëjë zgjedhje duke klikuar një ndërfaqe ikonë. Pajisja BCI funksionon nëpërmjet një sensori – me madhësi më të vogël se një lente kontakti – i cili implantohet në mënyrë kirurgjikale në zonën e korteksit motorik të përdoruesit me aftësi të kufizuara, në pjesë të trurit që është përgjegjëse për lëvizjen.

Elektrodat e holla prej milimetrash të sensorit regjistrojnë sinjale elektrike nga truri – mendime që mund të lidhen me një dëshirë të thjeshtë për të lëvizur lartë, poshtë, majtas ose djathtas, shpejt ose ngadalë. Këto sinjale ose mendime transmetohen dhe interpretohen nga një "dekoder" - kompjuterë dhe softuer që konvertojnë sinjalet e trurit në komanda të dobishme për një pajisje të jashtme. Pajisja e jashtme – si p.sh., një desktop standard kompjuteri, një

⁴ Rasti i studimit është marrë nga faqja e internetit të Organizatës Botërore të Pronësisë Intelektuale OBPI në Anglisht WIPO, sipas kushteve të përdorimit të materialeve të WIPO. Rasti është përkthyer dhe përshtatur, ndryshime janë bërë në materialin origjinal të prezantuar në linkun <https://www.wipo.int/ipadvantage/en/details.jsp?id=2685>, qasur së fundi me datën 21.06.2022.

karrige me rrota ose një krah robotik – më pas kryen udhëzimet që përdoruesit me aftësi të kufizuara dëshirojnë, por që nuk mund t'i bëjnë vetë, si ndezja e dritës, drejtimi i një karrige me rrota, shkrimi dhe dërgimi i një emaili, ose bërja e një telefonate. E gjithë kjo bëhet nga përdoruesi duke menduar thjesht për veprimin.

Hulumtimi dhe Zhvillimi (H&ZH)

Hulumtimi dhe zhvillimi i BrainGate (H&Zh) është përfshirë në një sërë hulumtimesh shkencore dhe provash klinike dhe CNS arriti të mbledhë financim nga disa firma, dhe më vonë u bashkua me një kompani tjetër me qëllim të zhvillimit të mëtejshëm të teknologjisë së saj. Në vitin 2004 arritën të marrin leje nga Administrata e Ushqimit dhe Barnave(FDA) për të kryer teste në pacient.

Provat pilot u bënë në spitalet në Rhode Island, Massachusetts dhe në shtetin e Illinois për katër pjesëmarrës me tetraplegji - aftësi e zvogëluar për të përdorur krahët dhe këmbët. Një pacient i tillë testues, për pajisjen BrainGate ishte një kandidat jeta e të cilit ishte e lidhur me karrige me rrota, pasi ishte i paralizuar nga qafa poshtë. Duke përdorur teknologjinë BrainGate të bashkangjitur në një karrige me rrota të motorizuar, pacienti ishte në gjendje të drejtonte karrigen duke fryrë në një tub gëlltitje-dhe-fryrje të lidhur me gojën e tij.

Për më tepër, duke menduar thjesht veprimet e tij dhe në këtë mënyrë duke manipuluar një kursor kompjuteri, BrainGate i mundësoi pacientit të hapte dhe të lexonte e-mail, të luante video lojëra, të kapte objekte me një krah robotik dhe të përdorte kontrollet e televizorit dhe çelësat e dritave.

Pavarësisht premtimit të saj të qartë, teknologjia BrainGate është e vështirë – dhe transmetimi pa tel –wireless ende është e padisponueshme – dhe në të vërtetë shumë pengesa të tjera mbeten për t'u kapërcyer nga ekipi i saj i hulumtimit dhe zhvillimit.

Patentat dhe Markat Tregtare dhe menaxhimi i DPI

Duke njohur nevojën për të mbrojtur teknologjinë e saj të vlefshme, CNS krijoi një portofol mbresëlënës prej mbi 20 aplikimesh për patentat përmes sistemit

të Traktatit të Bashkëpunimit të Patentave (PCT). CNS njohu gjithashtu rëndësinë që të ketë, një emër të fortë për markë të mbrojtur dhe bëri regjistrimin e disa markave tregtare.

Në vitin 2009, pas provave klinike të suksesshme, duke njohur potencialin e jashtëzakonshëm të markës BrainGate dhe duke u përpjekur për të mbledhur fonde duke maksimizuar vullnetin e mirë që lidhet me teknologjinë e re, Dr. Donoghue dhe bordi CNS shitën CNS dhe Pronësinë Intelektuale (PI) përfshirë dhe emrin e saj të domenit (www.cyberkinetics.com), për gati një milion dollarë.

Rezultatet e biznesit

Në vitin 2004, pajisja BrainGate e CNS fitoi çmimin "Best of what's New" nga botimi shkencor Popular Science, nga një revistë shkencore amerikane me renome e themeluar në 1872.

Deri më tani, pesë persona - të njohur si "pjesëmarrës" - kanë testuar implantin Bionic të CNS dhe është dhënë leja për të studiuar katërmbëdhjetë pjesëmarrës të tjerë. Ndërsa potenciali i të ardhurave për teknologjinë BrainGate është i vogël aktualisht (pasi është ende në zhvillim), Pronari i pajisjes shpreson që pasi të jetë dhënë miratimi i FDA për produktin, potenciali i tij komercializimi do të jetë i madh. "Ne e dimë se jemi ende shumë herët me këtë teknologji," tha z. Stible, "por ne po e strukturojmë kompaninë në një mënyrë të caktuar bazuar në atë njohuri." Që nga viti 2010, kompania e re e Dr. Donohues - BrainGate2 - po rekruton më shumë njerëz në një prova të mbështetur nga NIH dhe Spitali i Përgjithshëm i Massachusetts.

Përmirësimi i jetës së njerëzve përmes teknologjisë e mundshme

Dr. Donoghue dhe zhvilluesit e teknologjisë BrainGate po revolucionarizojnë jetën e njerëzve me dëmtime motorike në mbarë botën, duke i ndihmuar ata të ngjiten në malin e mundshëm një mendim shpresëdhënës në të njëjtën kohë. Ky rast tregon se si DPI mund të jetë një aset shumë i vlefshëm dhe i komercializueshëm edhe për një kompani që ende nuk ka filluar të tregtojë produktin e saj. Gjithashtu tregon se si kjo pajisjes komunikimi ndërmjet trurit të njeriut dhe kompjuterëve mund të ndikoj në përmirësimin e jetës së njerëzve. Duke vënë në pah se sa më rëndësi është bashkëpunimi për zhvillimin e teknologjisë dhe shpikjeve.

3. Mesazhe me rëndësi

- Novatorët e vetëm dhe me pak resurse kanë arritur të bëjnë shpikje të mëdha që kanë ndryshuar jetën e njerëzve edhe industrinë e TIK. Shpikjet më të mëdha kanë ardhë nga ata që janë ballafaquar me probleme në punë e industri apo për ti dhënë zgjidhje kërkesave të klientëve;
- Vlera e pronësisë intelektuale të kompanisë tuaj, mund të jetë shumë më e madhe se sa vlera e asetëve fizike të kompanisë. Mbani shënime mbi novacionin dhe kreativitetin tuaj, identifikoni se cilat janë objektet e pronësisë intelektuale që ju i keni krijuar, regjistroni dhe i mbronin ato;
- Produktet e TIK-ut mbrohen nga disa shtresa të mbrojtjes të DPI-së, të cilat duhet të shfrytëzohen e menaxhohen mirë nga ndërmarrjet e novatorët në këtë fushë;
- Kërkoni ndihmë profesionale për regjistrimin e DPI-vë, e sidomos për regjistrimin e mbrojtjen e shpikjeve me patentë;
- Mbronin produktet dhe shërbimet novative: Gjithmonë regjistroni DPI-të tuaja Markën Tregtare, Patentën, Dizajnin Industrial dhe Inventarizoni DPI tuaja të cilat nuk regjistrohen në vendin tonë drejtat e autorit dhe Sekretin Tregtar
- Rrisni dukshmërinë, atraktivitetin dhe vlerën e produkteve tuaja në treg dhe dalloni biznesin tuaj dhe produktet e tij nga konkurrenca;
- Mos përdorni DPI-të e personave të tjerë pa marrë leje apo pëlqimin e tyre sepse mund të paditeni dhe humbni shumë;

- Hyni në marrëveshje për licencimin e teknologjisë me kompani e ndërmarrje të vendit e të jashtme. Para se të hyni në këto marrëveshje merrni këshilla profesionale lidhur me të drejtat tuaja dhe ruajtjen e sekreteve tregtare;
- Përdorimi i të drejtave pronësore intelektuale u jep kompanive mundësi të krijimit të bashkëpunimit dhe sigurimit të pozitës me të mirë në treg.
- Përdorni shenjat e Pronësisë Intelektuale: Për shpikjet e patentuara “Patenta e Regjistruar”; Për të drejtën e autorit ©; Për markë tregtare ® ose “Markë e Regjistruar” Për Dizajnët e Industrial ID;

4. Linqe me rëndësi

- Agjencia për Pronësi Industriale e Kosovës: <https://kipa.rks-gov.net/>
- WIPO: www.wipo.int
- EPO: <http://www.epo.org>
- USPTO: <https://www.uspto.gov>
- WIPO SME Division: www.wipo.int/sme
- WTO: <http://www.wto.org>
- EU: Geographical indications - https://europa.eu/youreurope/business/running-business/intellectual-property/geographical-indications/index_en.htm
- Directory of IP Offices worldwide: <http://www.wipo.int/directory/en/urls.jsp>
- International Trademark Association (INTA): <http://www.inta.org>